

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

33. Vtrum liceat respondere injurianti, mentiris? Ex p. 6. tr. 6. & Misc. 1. r.
16.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

in summ. tom. 2. tract. 3. cap. 2. concl. 5. Ioan. de la Cruz in direct. conf. par. 1. prac. 1. artic. 3. dub. 1. Tanner. in 2.2. disput. 2. quest. 3. dub. 1. numer. 12. & tandem dect. illum Lorca in 2.2. quest. 23. artic. 6. sect. 3. disputat. 25. membr. 3. num. 28. ubi loquens, præsertim de salutatione, & alloquutione, sic affectu. Hæc eodem modo debentur inimico, quo aliis. Videndum ergo erit qualiter hominibus debita sunt. Dicendum est primò, alloquutio, & conuersatio non sunt de generalibus signis dilectionis, quæ omnibus hominibus debentur, sed de specialibus: sunt tamen de generalibus inter valde coniunctos; & idè non debentur, nisi coniunctis. Secundò, salutio anticipata nulli debetur, nisi quibusdam personis dignitate præcellentibus honoris causâ. Tertio, relatio, & responsio omnibus hominibus debita est virtute affabilitatis, præsertim conciuibus. Quarto, omisso alloquutionis, & salutationis, etiam quando debita est, non est regulariter peccatum mortale: nam opponitur affabilitati, quæ non est tantæ obligationis, nisi fortè ex circumstantia personæ, & aliis eederet in magnam iniuriam, vel propter scandalum, quod ratio sit, & prudentis arbitrio discerni oportet. Ita Lorca, ex quibus num. 30. infert, non esse certum peccare mortaliter eum, qui occurrentibus pluribus, inter quos est inimicus, salutat omnes, excepto inimico. Primò, quia, vt dictum est, omisso salutationis, etiam debita, regulariter non est peccatum mortale. Secundò, quia potest id facere, non in odium, & repuliam inimici sed in significationem proprij grauius, & iniuria. Hæc Lorca, licet non approbentur à Fillicio, Sylvio, & aliis, *ubi supra*, præsertim quando prius inimicus salutauit. Non reticem etiam Valer. in differentis utriusque fori, ver. remissio, differ. 2. num. 4. asserere, negationem alloquutionis, & salutationis propter aliquam inimicitiam, non esse scandalosam inter personas, de quibus non est dubitandum, nec ambigendum, vtum sint animo in aliquem malevolentia suffuso, vt inter patrem, & filium inter Prælatum, & subditum; & inter Religiosos, qui quotidie celebrant, & sunt exemplares; sed hoc vltimum aliquibus displicet. Vide etiam circa præsentem quæstionem Zanard. in direct. confess. par. 2. prac. 1. cap. 17.

RESOL. XXXII.

An si quis obicit alicui verum crimen occultum possit illi respondere, Mentiris?
 Et an sit licitum contumelioso obicere alia crimina, ex quibus adstantes facile credant illum esse mendacem?
 Et docetur licere defensionem aduersus obicientem crimen verum occultum, non obstante eius morte.
 Ex p. 5. tr. 13. & Misc. 1. Ref. 26.

§. 1. Licitum est dicere, Mentiris, quando contumeliosus meum crimen sciuit secreto naturali, vt si ab illo consilium petiui, sponso prius secreto naturali; licet enim non sit illius tam stricta obligatio, quam sacramentalis, tamen satis est ad eum obligandum, vt in ea occasione taceat. Secundò licet dicere, Mentiris, quando crimen ita occultum est, vt contumeliosus peccet mortaliter in illo euulgando, quamuis euulgatio esset sine contumelia, tunc enim Mentiris significat me illud crimen non admisisse, vt ab aliis sciat, & ita docet Hurtadus de Mendoza in 2.2. disput. 70. sect. 14. §. 121. & à fortiori hanc sententiam docet Bañez in 2.2. quest. 64. artic. 6. dub. 4. vers. ad argumenta,

vbi docet licere defensionem aduersus obicientem crimen verum occultum, non obstante eius morte, quam doctrinam sequitur etiam Mendoza *ubi supra*, sect. 8. §. 67.

2. Notandum est etiam hic quòd licet non sit licitum obicere contumelioso alia crimina, quæ non sunt per se vitia ad depulsionem iniuriæ, sed sufficiunt dicere, Mentiris, tamen si adstantes non sunt credituri illum esse mentitum, potest illi obici aliud crimen, ex quo adstantes facile credant illum esse mendacem, quia illa noui criminis obiectio est vitiosa & necessaria ad tuendum honorem. Ita Hurtadus *ubi supra*, sect. 14. §. 117. iuncto §. 120.

Sup. hoc in tom. 6. tr. 1. Ref. 89 §. Verum, à lin. 4. & seqq.

RESOL. XXXIII.

Vtrum liceat respondere iniuriam, Mentiris? Ex p. 6. tr. 6. & Misc. 1. Ref. 16.

§. 1. DE hoc casu olim interrogatus fui ab excellentissimo heu quondam domino meo domino Ioanne de Aragona Duci Terræ nouæ, qui mihi præbuit responsum cuiusdam Theologi inclitæ Societatis leui, quia defensio debet fieri cum moderamine inclipatæ tutelæ, ita vt vitetur quantum potest offensa: vt iniuriatus, cum ipsi dicitur, verbi gratia, es fur, potest se bene defendere replicando, non sum, vel hoc non est verum, absque eo quod dicat Mentiris, quod verbum ex sua natura est offensiuum. Præterea falsum est, quòd illa mentita sit defensio; quia defensio secundum Theologos & Casuistas fit ab iniuria, quam aduersarius vult inferre, non autem ab ea, quæ est illata: si autem seculus fiat, est vindicta, & sic non est licita. Neque enim in hoc debet attendi mos militaris, vt vulgò dicitur, *Cavalleresco*, sed mos Christi nostri legislatoris, qui in terminis, operibus huiusmodi casum definiuit, & reliquit nobis, vt exemplar & legem; cum enim Ioannis 8. dicerent ei Pharisei, *Demonium habes*, non respondit, Mentimini, sed dixit, *Ego Demoniam non habeo*; quod aliàs docuerat discipulos suos Matth. 5. *Sit sermo vester, Est est, non non.*

Sup. hoc in Ref. præterita & in tom. 6. tr. 1. Ref. 89 §. Verum, à lin. 4. & seqq. & in tom. 8. tr. 5. Ref. 10. prope fine vers. Quando verò;

2. Sed his non obstantibus, tunc affirmatiuam sententiam docui: quia verbum Mentiris, potest assumi vt offensiuum, & vt defensiuum; sed in casu nostro, cum proferatur eo tempore, quo iniuriato fuit illata iniuria, liquido constat ex circumstantia temporis assumi vt defensiuum ad repellendam iniuriam, & quòd per accidens est iniuria. Ergo, &c. Confirmatur primò: nam vt optime obseruat Hurtadus de Mendoza in 2.2. D. Thoma, vol. 2. disput. 170. §. 14. num. 119. quando blasphemus obicit Deo infamia mendacia, cuiuslibet priuato licet dicere illi, Mentiris, quando alia ratione non potest consuli honori Dei, quæ actio pertinet ad virtutem Religionis; Ergo verbum Mentiris, non est tam intrinsecè malum comparatione hominis priuati, quin aliquando exuens malitiam induat honestatem. Igitur, & quando est mihi necessarium ad propulandum iniustum damnum illi proportionatum. Confirmatur secundò: Ego possum coram Iudice probare licite illum hominem sic mihi iniuriantem fuisse mentitum, & dare operam, vt puniatur pro mendacio & contumelia: ergo licet mihi auctoritate priuata illi obicere hoc crimen, quando est medium per se vitæ & vnicum ad eluendam maculam, quam ille mihi adperserat iniuste. Et in hoc casu verbum Mentiris est quidem contumelia physice, non vero moraliter: sicut occisio quando est in defensionem inculpam,

Sup. hoc ne-
rato signat
in Resoluci-
onibus not.
gratificat.

inculpam, non est absolute homicidium, quamvis sit physice, id est hominis necatio. Et ideo nostram sententiam tenet Hurtado *vbi supra*, Peregrinus de *Duello* *quest.* 3. *num.* 1. *ver. quarto*, & *num.* 6. *ver. quartum*. Emmanuel Sa *verb. infamare* & *fama* *numer.* 4. Aragonius *in* 2. 2. *D. Thoma* *quest.* 70. *art.* 3. *concl.* 3. Pitigianus *in pract. Crimin. Cav. in tercio substantiali iudicio* *cap.* 4. Sotus de *iusiuria* *lib.* 5. *quest.* 9. *artic.* 3. Valentia *tom.* 3. *disp.* 5. *quest.* 16. *punct.* 3. Sayrus *in Clavis Regia* *lib.* 12. *cap.* 4. *num.* 12. 13. & 14. Felinus *in cap. dilecti* *num.* 10. *de except.* Bartol. *in l. qua omnia*, *num.* 1. *ff. de procurat.* *vbi* sic ait. Nota quod ei, qui dicit te commississe aliquod crimen, licite potest dicere, *Tu Mentiris*, licet enim retorquere in alium: ita ille; cui adde Farinacium *in pract. crimin. part.* 2. *tit. de homicidio*, *quest.* 125. *part.* 7. *§.* 4. *num.* 526. *vbi* docet quod datur mentita in casu licito ad propulationem illatae iniuriae. Hanc sententiam Hurtadus limitat, quando verbis minus asperis potest iniuria illata depelli, tunc enim non est licitum respondere iniuriato, *Mentiris*, sed inibi asserit, quod hoc in praxi moraliter non potest euenire: contumeliosus enim difficillime speratur se cohibiturum, sed periturum in contumelia semel dicta, aut alias aggressurum.

3. Restat modò respondere ad argumenta illius Theologi. Ad illud igitur, quod aiebat in tali casu, dicendum esse, verbi gratia; Ego non sum Sodomita; Hoc non est verum, Respondeo quod ista simplices negationes sunt velatae mentitae; sed cum iniuria illata sit clara & aperta, vt es Sodomita, cur non licitum erit iniuriato asserere defensionem apertam, quaerita est in hoc verbo *Mentiris*. Adde quod ex istis verbis minus asperis nescio an iniuria depellatur, & sperari possit iniuriantem se cohibiturum.

4. Ad secundum, quod dicebatur verbum *Mentiris*, ex natura sua esse offensiuum, patet responsio ex his quae obseruauimus supra, adducendo rationes pro nostra sententia.

5. Ad tertium, quod haec potius est vindicta, quam defensio, prorsus negandum est: nam iniuriatus eodem tempore, quod accipit iniuriam à contumelioso, statim ei respondet, *Mentiris*: ergo non infert ei iniuriam, sed à sibi illata se defendit: hoc enim verbum *Mentiris* in isto casu non est proprie iniuria, sed repulatio iniuriae, & defensio, cum proferatur eodem tempore, quo ille iniuria est affectus.

6. Ad quartum, respondeo optimum esse sequi exemplum Christi, & eius consilia: sed inde non videtur consequi esse praecipuum, quod est perfectionis exemplum.

RESOLVTO XXXIV.

An licitum sit suadere minus malum ad euitandum maius?

Et an hoc intelligatur in volente adulterium committere, & suadere, vt cum tertia persona fornicetur?

Et volenti furari Petro 100. aureos, consulere v.g. vt furetur 50. Paulo?

Et an quis possit suadere furi volenti furari Petro 100. & simul 50. Paulo; vt furetur 50. Paulo? Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. Res. 37.

Sup. hoc in Res. seq. & in tom. 5. tr. 6. Res. 45. figuraret ad medium, à §. 1. Negatiue respondent Valentia *tom.* 3. *disp.* 5. *quest.* 21. *punct.* 4. Emmanuel Sa *ver. peccatum*, *num.* 8. Caiet. *in* 2. 2. *quest.* 78. *art.* 4. *notab.* 3. Azorius *tom.* 2. *lib.* 12. *cap.* 16. *quest.* 8. Couar. *in* 4. *decret.* *part.* 1. *cap.* 4. *num.* vlt. Gabriel. *in* 4. *dist.* 16.

quest. 11. *articul.* 3. *dub.* 14. & alij. Et ratio est, quia non sunt facienda mala, vt eueniant bona, & sic non licet asserere prauum medium, ad obtinendum bonum finem; & nec licet furari, vt des electum molynam, &c. Sed quando suades facere minus peccatum, inducis hominem quantum in te est, hinc, & nunc in peccatum. Ergo. Ad id verò, quod allertur, quod ex duobus malis minus est eligendum, respondent id locum non habere in peccatis, quae voluntarie, ac liberè acceptantur, sed in his tantum malis, quorum vnum sustinendi necessitas incumbit. Haec Doctores citati probabiliter.

2. Sed magis probabiliter contrarium iudicandum esse puto, & ita docent Syluius *in* 2. 2. *D. Thoma*, *quest.* 43. *art.* 4. *quaritur* 2. *concl.* 3. Rebellius *part.* 1. *lib.* 1. *quest.* 14. *sect.* 7. *num.* 54. Becanus *in* 2. 2. *cap.* 27. *quest.* 4. *num.* 2. Valquez *opus.* de *scandalis*, *art.* 1. *dub.* 1. Sanchez de *matrim.* *lib.* 7. *disp.* 11. *num.* 15. Molina *tom.* 2. *disp.* 335. Medina *in* *part.* 2. *quest.* 76. *art.* 4. Sotus de *inst.* *lib.* 6. *quest.* 1. *art.* 4. Molfesius *in summ.* *tom.* 1. *tract.* 8. *cap.* 11. *num.* 67. Nauarr. *cap.* 14. *num.* 40. Syluester. *ver. vsura* 7. *quest.* 1. Angelus *ver. vsura* 2. *quest.* 2. & alij, praeterquam nouissime Barbosa *in collect.* *tom.* 4. *part.* 1. *decreti* *cap.* duo mala, *dist.* 13. *num.* 11. Dicendum est igitur, quod si quis omnino decreuit facere magnum peccatum, licet ei suadere minus, quia tale confitium non fertur absolute in malum, sed in bonum, licet euitationem maioris mali, & non simpliciter in electionem mali, quod minus est, sed in electionem eius potius, quamuis, cui consulit, eligat maius. Vnde consulens non dicit ei absolute, Fac hoc malum, neque fac istud; sed conditionaliter, si omnino decreueris malum facere, potius elige minus; quasi diceret, facit tibi facere minus, & abstinere à maiori.

3. Ex his apparet quod si viderem Petrum velle, & certò statuisse adulterium committere, & non possem aliter ab hoc proposito illum reuocare, nisi licendo fornicationem loco adulterij, tunc licitum est ei suadere fornicationem; non quatenus ipsa peccatum est, sed quatenus impedit peccatum adulterij, quod aliàs sequutum fuisset.

4. Sed haec omnia limitanda sunt, vt tali susceptione nullum damnum, seu corporale seu spirituale tertiae personae inferatur; vt v. g. volenti adulterium committere, suadere non licet, vt cum tertia persona fornicetur, & volenti à Petro furari 100. aureos, suadere, vt furetur 50. à Paulo. Ita Layman *in Theol. log. mor.* *lib.* 2. *tract.* 3. *cap.* 13. *num.* 7. Secus autem, vt aduertit Malderus *in* 2. 2. *tract.* 4. *capit.* 2. *dub.* 3. si fur simul rem Petri, quae valeat centum, & rem Pauli, quae valeat solum quinquaginta, cedat, sed sit ablaturus alteram; sed dubitare, verum auferre velit, si tu impedire eum nequeas aliter, potest sine obligatione restitutionis suadere, vt potius rem Pauli auferat, (si modò eam auferendam cogitabat cum re Petri,) suadere, inquam, id potest, in genere, inculcando auferendum potius illud quod minus est, & hoc esse minus; quia Paulo non facit iniuriam, dicendo furem à maiori furto potius abstinere debere, aut hanc rem esse minoris pretij; neque enim fur tali iudicio proprie disponitur ad iniuriam inferendam; sed malitia sua infert noxiam conclusionem, Paulum re sua esse priuandum. Haec omnia Malderus ex Salonio.

RESOL. XXXV.

An sit licitum sine peccato scandalis consulere minus malum ei, qui paratus non erat illud euenire? Ex